

Original Article

दिनेश काळे यांच्या 'मनाची अभिलाषा' या महानगरीय कथासंग्रहातील स्त्रीप्रतिमा: एक समीक्षात्मक अभ्यास

श्री वसंत लक्ष्मण पुंड¹, प्रा. डॉ. अनिल एल. गर्जे²

¹संशोधक विद्यार्थी, आनंदराव धोंडे उर्फ बाबाजी महाविद्यालय, कडा ता. आष्टी जि. बीड

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, छत्रपती संभाजीनगर

²संशोधन मार्गदर्शक, मराठी विभाग प्रमुख एस. के. गांधी महाविद्यालय, कडा ता. आष्टी जि. बीड

Manuscript ID:

गोषवारा

JRD -2025-170902

ISSN: 2230-9578

Volume 17

Issue 9(VII)

Pp. 5-8

September 2025

Submitted: 10 Aug. 2025

Revised: 20 Aug. 2025

Accepted: 10 Sept. 2025

Published: 30 Sept. 2025

मराठी कथासाहित्यात १९८० नंतरचा काळ हा सामाजिक बदल, औद्योगिकीकरण, महानगरी संस्कृती आणि नातेसंबंधांच्या नव्या व्याखांचा काळ होता. ग्रामीण भागातून शहरांकडे झालेल्या स्थलांतरामुळे जीवनाची गती वाढली, नाती व्यवहारप्रधान झाली आणि स्त्रीच्या भूमिकेत आमूलाग्र परिवर्तन घडले. शिक्षण, नोकरी आणि आर्थिक स्वावलंबनामुळे स्त्री बाह्य जगात सक्रिय झाली; परंतु तिच्या मनातील भावनिक ओलावा, संवेदनशीलता आणि कर्तव्याची जाणीव अजूनही टिकून राहिली. या संक्रमणाच्या काळाचं वास्तववादी आणि संवेदनशील चित्रण दिनेश काळे यांच्या 'मनाची अभिलाषा' या कथासंग्रहात दिसतं. त्यांच्या कथांमधील स्त्रिया पारंपरिकतेच्या बंधनातून बाहेर पडलेल्या आहेत, पण त्याच वेळी त्या जबाबदार, विवेकनिष्ठ आणि आत्मभान असलेल्या आहेत. या संशोधन लेखात त्या सर्व स्त्रीप्रतिमांचं सविस्तर विश्लेषण करण्यात आलं आहे, ज्यातून महानगरी स्त्रीच्या आत्मशोधाचा आणि जीवनदृष्टीतील प्रगल्भतेचा आलेख स्पष्ट होतो.

कीवर्ड्स: स्त्रीप्रतिमा, महानगरी संस्कृती, आत्मभान, संवेदनशीलता, स्त्री-अस्मिता, दिनेश काळे, मराठी कथा.

मराठी कथालेखनात १९८० नंतरचा काळ हा नव्या सामाजिक वास्तवाचा साक्षीदार ठरला. औद्योगिकीकरण, महानगरीकरण, आणि मध्यमवर्गीय मूल्यप्रणालीतील बदल यांनी कथा साहित्यात नवे आशय आणले. स्त्री-पुरुष संबंधांतील सूक्ष्म बदल, जीवनातील एकाकीपणा आणि नात्यांची अस्थिरता या गोष्टी लेखकांच्या लेखणीतून प्रकर्षाने व्यक्त होऊ लागल्या. या काळात स्त्री ही केवळ 'गृहिणी' किंवा 'ममता' यापुरती मर्यादित राहिली नाही; ती विचारशील, शिक्षित आणि स्वतःचं अस्तित्व ओळखणारी व्यक्ती म्हणून उभी राहिली.

दिनेश काळे हे अशाच बदलत्या शहरी जीवनाचे वास्तववादी निरीक्षक लेखक आहेत. त्यांच्या 'मनाची अभिलाषा' या कथासंग्रहात महानगरी स्त्रीच्या अंतरंगातील गुंतागुंत, तिच्या संघर्षातील सौंदर्य आणि आत्मभानाचं जिवंत चित्रण आढळतं. या स्त्रियांना पारंपरिक बंधनात अडकलेल्या, ना अत्यंत बंडखोर त्या वास्तववादी, संवेदनशील आणि विवेकशील आहेत. त्यांच्या आयुष्यात प्रेम आहे, पण जबाबदारीही आहे; स्वातंत्र्य आहे, पण मूल्यांचं भानही आहे.

Quick Response Code:

Website:

<https://jrdrvb.org/>

Creative Commons (CC BY-NC-SA 4.0)

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/) Public License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work noncommercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

Address for correspondence:

श्री वसंत लक्ष्मण पुंड, संशोधक विद्यार्थी, आनंदराव धोंडे उर्फ बाबाजी महाविद्यालय, कडा ता. आष्टी जि. बीड डॉ.

बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, छत्रपती संभाजीनगर

How to cite this article:

पुंड, . वसंत . लक्ष्मण ., & गर्जे, . अनिल . एल. (2025). दिनेश काळे यांच्या 'मनाची अभिलाषा' या महानगरीय कथासंग्रहातील स्त्रीप्रतिमा: एक समीक्षात्मक अभ्यास. Journal of Research & Development, 17(9(VII)), 5-8.

महानगरीय स्त्रीप्रतिमांचं विश्लेषण

१. 'मनाचा निर्धार' मधील शालिनी: कर्तव्यनिष्ठ आणि आत्मसंयमी स्त्री

शालिनी ही आधुनिक शिक्षण घेतलेली, स्वावलंबी आणि विवेकी स्त्री आहे. तिच्या जीवनात प्रेमाचं अस्तित्व असलं तरी ती भावनांवर नव्हे तर विवेकावर चालते.

आई-वडिलांच्या जबाबदारीला ती स्वतःच्या वैयक्तिक इच्छापेक्षा अधिक महत्त्व देते. तिचं प्रेम मागे ठेवणं हे तिचं आत्मसंयम आणि नैतिक निर्णयक्षमता दाखवतं. आधुनिक महानगरी स्त्रीप्रमाणे ती स्वातंत्र्याची जाण ठेवते, पण ते स्वैरपणात रूपांतरित करत नाही. तिचं आयुष्य भावनांच्या ओलाव्यातून नव्हे, तर कर्तव्याच्या दृढतेतून आकार घेतं. शालिनी हे पात्र त्या स्त्रीचं प्रतीक आहे जी नात्यांमध्ये समतोल साधते आणि नैतिकतेचा पाया कधीही सोडत नाही. तिच्या व्यक्तिमत्त्वात आत्मनियंत्रण, प्रगल्भता आणि भावनिक जबाबदारी यांचा संगम आहे. काळे यांनी या पात्रातून दाखवलं की महानगरी स्त्री ही केवळ प्रगत नाही, तर विचारशील आणि मूल्यनिष्ठ आहे.

२. 'अपरिहार्य बदल' मधील प्राजक्ता: बदलांना सामोरे जाणारी संवेदनशील स्त्री

प्राजक्ता ही विवाहानंतर महानगरात स्थलांतरित झालेली तरुण स्त्री आहे. ग्रामीण पार्श्वभूमीवरून आलेली ती शहराच्या वेगवान आणि कोरड्या जीवनाशी संघर्ष करताना दिसते. तिच्या मनात जुन्या आठवणींची ओढ आहे, पण ती भूतकाळाच्या सावलीत न जगता वर्तमानाशी जुळवून घेते. तिचं रूप म्हणजे बदलांना विरोध न करता स्वीकारण्याचं प्रतीक आहे. ती स्वतःची ओळख टिकवून ठेवते आणि जीवनातील नव्या अनुभवांकडे खुल्या मनाने पाहते. तिचं जगणं म्हणजे समज, संवेदनशीलता आणि आत्मभान यांचा सुंदर संगम आहे. महानगरी जीवनाने तिला भौतिक सुख दिलं असलं तरी तिच्या आत अजूनही भावनांचा नाजूक कोपरा आहे. काळे यांच्या लेखणीत प्राजक्ता ही त्या स्त्रीचं प्रतिनिधित्व करते जी बदलांचा भाग बनते, पण स्वतःला हरवू देत नाही. ती आधुनिकतेला आत्मसात करते, पण माणुसकीच्या उबदारतेला विसरत नाही.

३. 'भावनांचा खेळ' मधील दक्षता: विवेकशील भावनाशीलता

दक्षता ही शिक्षित, संवेदनशील आणि जबाबदार स्त्री आहे. ती स्वतःच्या आयुष्यात प्रेम अनुभवते, पण आईच्या आजारपणामुळे आणि कौटुंबिक कर्तव्यामुळे स्वतःच्या भावनांवर संयम ठेवते. तिच्यात भावना आणि विवेक यांचा संघर्ष सतत चालू असतो. परंतु ती भावनांवर नव्हे, तर विवेकावर नियंत्रण ठेवते. ती बंडखोरी करत नाही, पण तिचं मौन आणि स्थिरता हेच तिचं सामर्थ्य आहे. तिचं व्यक्तिमत्त्व महानगरी स्त्रीच्या अंतर्मनातील द्वंद्वाचं दर्शन घडवतं — एकीकडे संवेदनशील हृदय, तर दुसरीकडे कठोर वास्तव. काळे यांनी दक्षतेच्या माध्यमातून दाखवलं आहे की आधुनिक स्त्री ही केवळ भावनिक नाही, तर विचारशीलही आहे. ती नात्यांच्या मर्यादा जाणते आणि स्वतःच्या जबाबदाऱ्या नाकारत नाही. तिचं मौन हे दुर्बलतेचं नव्हे तर आत्मसंयमाचं प्रतीक आहे. अशी स्त्री शहराच्या गोंधळातही स्वतःचं अंतरंग टिकवते.

४. 'यालाच जीवन म्हणायचं' मधील अनिता: समतेचं आणि संवेदनशीलतेचं प्रतीक

अनिता ही समकालीन शहरी स्त्री आहे. शिक्षित, कार्यक्षम आणि आत्मभान असलेली. तिचं आणि समीरचं नातं समतेच्या भावनेवर उभं आहे. ती मातृत्वाचा अनुभव घेते, पण त्या भूमिकेत अडकून राहत नाही. तिचं व्यक्तिमत्त्व आई, पत्नी आणि सहचारिणी या तिन्ही रूपांमध्ये समतोल राखतं. तिच्या संवादातून स्त्री-पुरुष समानतेचा नवा अर्थ उलगडतो. जिथे नातं अधिनत्वाचं नसून सहचरत्वाचं असतं. अनिता प्रेमळ आहे, पण त्याचबरोबर विचारशीलही आहे; ती भावनांना स्थान देते, पण विवेकाचं नियंत्रणही जपते. महानगरी स्त्री म्हणून ती कर्तव्य आणि प्रेम यांचा समन्वय साधते. काळे यांनी तिच्यातून दाखवलं की आधुनिक स्त्री केवळ गृहिणी किंवा नोकरी करणारी नाही, तर जीवनाचा समतोल राखणारी सजीव शक्ती आहे. अनितेमुळे शहरातली स्त्री केवळ कार्यक्षम नव्हे, तर मूल्यप्रधानही दिसते.

५. 'प्रेमाला वय नसतं' मधील सुजाता: आत्मस्वातंत्र्याची सशक्त जाणीव

सुजाता ही समाजाच्या पारंपरिक चौकटी मोडणारी धैर्यवान स्त्री आहे. वयाने मोठी असूनही ती तरुण माधववर प्रेम करते. समाजाच्या नजरेत हे अयोग्य वाटतं, पण ती निडरपणे म्हणते, "प्रेमाला कधीच वय नसतं." तिचं प्रेम प्रामाणिक आहे, स्वार्थरहित आहे, आणि सामाजिक संकल्पनांच्या विरोधात उभं आहे. तिचं पात्र स्त्रीच्या आत्मस्वातंत्र्याचं आणि भावनिक प्रामाणिकतेचं प्रतीक आहे. ती समाजमान्य चौकटीत बसत नाही, कारण ती स्वतःच्या अंतर्मनाचा आवाज ऐकते. काळे यांनी सुजातेच्या माध्यमातून त्या स्त्रीचं चित्र उभं केलं आहे जी आता स्वीकृतीसाठी नव्हे, तर आत्मसत्यासाठी जगते. तिचं प्रेम हे बंड नाही, तर स्वतःच्या भावनांशी प्रामाणिक राहण्याचा प्रयत्न आहे. महानगरी स्त्री म्हणून ती निर्भय आणि आत्मविश्वासपूर्ण आहे. सुजाता आधुनिक स्त्रीच्या धैर्याचं आणि भावनिक स्वतंत्रतेचं प्रतीक ठरते.

६. 'मानसिक आजारपण' मधील वसुधा: सहनशीलतेचं आणि ममतेचं प्रतीक

वसुधा ही वृद्ध स्त्री असून तिचं जीवन सहजीवनाच्या निष्ठेवर उभं आहे. तिचा पती मानसिक आजाराने त्रस्त आहे, पण ती त्याला सोडत नाही, त्याची काळजी घेते, आणि नातं जपते. तिचं प्रेम हे त्यागाचं आणि सहनशीलतेचं प्रतीक आहे. ती तक्रार करत नाही, ना समाजाकडून सहानुभूती मागते. तिच्या शांत स्वभावातून करुणा, स्थैर्य आणि मानसिक ताकद प्रकट होते. आधुनिक काळात जिथे नाती सहज तुटतात, तिथे वसुधा ही स्त्री नात्यांची अखंडता जपते. तिचं पात्र दाखवतं की स्त्रीचं सामर्थ्य केवळ बाह्य यशात नाही, तर अंतर्मनातील सहनशीलतेत आहे. वसुधा ही प्रेमाची, करुणेची आणि मानवी मूल्यांची मूर्ती आहे. दिनेश काळे यांनी तिच्या माध्यमातून दाखवलं की महानगरी संस्कृतीतही ममतेचा ओलावा जिवंत आहे. ती स्त्री म्हणून नव्हे, तर माणूस म्हणून महान ठरते.

७. 'कल्पनेतून वास्तवात' मधील समीरा: आत्मभान आणि विचारशीलतेचं मूर्त रूप

समीरा ही शहरी, शिक्षित आणि आत्मभान असलेली स्त्री आहे. ती समाजातील लिंगभेदाकडे तर्कशुद्धपणे पाहते आणि आपल्या नात्यात समतेची मागणी करते. तिचं निरीक्षण "बायको नोकरी करणारी असली की नवऱ्याची बऱ्यापैकी नाही, पण चांगलीच आबाळ होते" २ तिच्या अनुभवातून आलेलं वास्तव आहे. ती संघर्षाऐवजी संवादावर विश्वास ठेवते. तिचं व्यक्तिमत्त्व तर्कशुद्ध, संवेदनशील आणि संवादप्रिय आहे. ती पुरुषाच्या कल्पनेतील 'आदर्श पत्नी' नाही, तर वास्तववादी सहचारिणी आहे. तिचं जीवन आत्मभानावर आणि नात्यांतील समजुतीवर उभं आहे. काळे यांनी समीराच्या माध्यमातून दाखवलं की आधुनिक स्त्री नात्यात समता मागते, पण ते संघर्षाने नव्हे तर समजुतीने साध्य करते. ती स्वतःच्या विचारांवर जगते, पण भावनांनाही स्थान देते. समीरा ही आधुनिक शहरी स्त्रीच्या विचारशीलतेचं आणि आत्ममूल्याच्या जाणिवेचं प्रतीक आहे.

महानगरी स्त्रीप्रतिमांचं सार :

दिनेश काळे यांच्या या सर्व कथा महानगरी स्त्रीच्या विविध रूपांचं दर्शन घडवतात. या स्त्रिया आत्मनिर्भर, शिक्षित, विवेकी आणि संवेदनशील आहेत. त्यांचा संघर्ष समाजाविरुद्ध नाही, तर स्वतःच्या अंतर्मनाशी आहे. त्या बंडखोरी करत नाहीत, कारण त्यांचं उद्दिष्ट समाज बदलणं नाही; तर स्वतःच्या अस्तित्वाला अर्थ देणं आहे. त्या नात्यांच्या मूल्यांचा सन्मान राखत स्वतःची ओळख शोधतात.

महानगरी जीवनाने स्त्रीला स्वातंत्र्य दिलं, पण एकाकीपणाचं ओझंही दिलं. काळे यांच्या स्त्रिया या द्वंद्वाला तोंड देतात. स्वावलंबन आणि भावनिक जिव्हाळा यांचा समतोल राखत जगतात. त्या स्वतःच्या निर्णयांची जबाबदारी घेतात, चुकाही स्वीकारतात आणि पुन्हा उभ्या राहतात. त्यामुळे त्यांच्या प्रतिमा वास्तववादी आणि जिवंत वाटतात. दिनेश काळे यांच्या कथांमधून साकारलेल्या महानगरी स्त्रीप्रतिमा केवळ शहरी वातावरणात वावरणाऱ्या स्त्रियांचं चित्रण करत नाहीत, तर त्या स्त्रियांच्या अंतर्मनातील द्वंद्व, मूल्यसंघर्ष, आत्मभान आणि संवेदनशीलतेचा वेध घेतात. या स्त्रिया एकीकडे आधुनिक शिक्षण, आत्मनिर्भरता आणि विचारस्वातंत्र्य अंगीकारतात, तर दुसरीकडे नाती, मूल्यं आणि माणुसकी यांचं भानही जपत राहतात.

'मनाचा निर्धार' मधील शालिनी ही कर्तव्यनिष्ठ आणि आत्मसंयमी स्त्री आहे. ती प्रेमाच्या भावनेला मागे ठेवून कुटुंबाच्या जबाबदाऱ्या स्वीकारते. तिचं पात्र विवेकशीलतेचं प्रतीक आहे. 'अपरिहार्य बदल' मधील प्राजक्ता ही शहरात आल्यावरही आपली जिवंत संवेदनशीलता हरवू न देता बदल स्वीकारते. ती समंजसपणे जीवनाकडे पाहते आणि नव्या वास्तवाशी जुळवून घेते. 'भावनांचा खेळ' मधील दक्षता ही विवेकावर आधारित भावनाशील स्त्री आहे. ती प्रेमात असूनही कौटुंबिक जबाबदाऱ्या पार पाडण्यासाठी स्वतःच्या भावना थांबवते. तिचं मौन हे तिच्या सामर्थ्याचं प्रतीक ठरतं. 'यालाच जीवन म्हणायचं' मधील अनिता ही समतेचा आदर्श उभा करणारी स्त्री आहे. ती आई, पत्नी, सहचारिणी या भूमिका समतोल राखून निभावते. तिचं नातं अधिनत्वावर नव्हे, तर सहचरत्वावर आधारित असतं. 'प्रेमाला वय नसतं' मधील सुजाता ही धैर्यवान स्त्री आहे. ती वयाच्या चौकटी मोडून प्रेम करताना समाजाच्या विरोधात जाते, पण हे बंड नसून तिचं भावनिक प्रामाणिकपण आहे. 'मानसिक आजारपण' मधील वसुधा ही वृद्ध असूनही प्रेम, त्याग आणि सहनशीलतेचं प्रतीक ठरते. तिचं पात्र नात्यांच्या टिकावावर भर देणारं आहे. 'कल्पनेतून वास्तवात' मधील समीरा ही आत्मभान असलेली विचारशील स्त्री आहे. ती नात्यांमध्ये समता मागते, पण ते संघर्ष नव्हे, तर संवादातून मिळवण्यावर विश्वास ठेवते.

कथासंग्रहातील सर्व पात्रांतून महानगरी स्त्रीचा विविध पैलूंनी सुस्पष्ट चित्र उभं राहतं. त्या केवळ आधुनिकतेची झाल घेऊन फिरणाऱ्या नाहीत, तर प्रगल्भ, विवेकशील, भावनाशील आणि मूल्यनिष्ठ अशा जीवनशील स्त्रिया आहेत. काळे यांच्या लेखणीतून साकारलेली ही स्त्री केवळ स्वतःसाठी नव्हे, तर एक सजीव मूल्यव्यवस्था घेऊन जगते.

निष्कर्ष: 'मनाची अभिलाषा' हा कथासंग्रह मराठी साहित्यातील महानगरी स्त्रीप्रतिमांचा एक संवेदनशील दस्तऐवज आहे. या कथांतील स्त्रिया परंपरा आणि आधुनिकतेच्या सीमारेषेवर उभ्या राहून स्वतःची ओळख घडवतात. त्या केवळ पुरुषप्रधान समाजातील बळी

नाहीत, तर विचारशील आणि स्वनिर्णयक्षम व्यक्ती आहेत. त्यांच्या जीवनात भावना आहेत, पण विवेकही आहे; प्रेम आहे, पण स्वाभिमानही आहे. दिनेश काळे यांच्या लेखणीतून स्त्री ही एक जिवंत मानव बनते. जी विचार करते, प्रेम करते, निर्णय घेते, आणि आपल्या अस्तित्वाचं मूल्य ओळखते. ही स्त्री केवळ सामाजिक प्रतिमा नाही, तर आत्मभानाची प्रतीक आहे.

दिनेश काळे यांच्या 'मनाची अभिलाषा' या कथासंग्रहातील महानगरी स्त्रीप्रतिमांचा अभ्यास करताना पुढील मुद्दे स्पष्टपणे समोर येतात:

1. **अंतरंगातील वास्तवाचा शोध:** काळे यांच्या कथांतील स्त्रिया केवळ बाह्य रूपाने आधुनिक नाहीत, तर अंतर्मनातील भावविश्व, विवेक आणि संघर्ष यांनी समृद्ध आहेत.
2. **प्रगत पण मूल्यनिष्ठ स्त्री:** या स्त्रिया शिक्षित, आत्मनिर्भर आणि विचारस्वातंत्र्य लाभलेल्या असूनही नात्यांमधील मूल्यं, जबाबदाऱ्या आणि माणुसकी यांना विसरत नाहीत.
3. **स्वातंत्र्य आणि संयम यांचा समतोल:** शालिनी, दक्षता, वसुधा या पात्रांतून हे दिसून येते की, महानगरी स्त्री स्वातंत्र्याचा उपयोग विवेकाने करते. ती आत्मसंयम, कर्तव्य आणि नैतिकतेचा विसर पडू देत नाही.
4. **संवेदनशीलता आणि आत्मभान:** प्राजक्ता, समीरा आणि अनिता या पात्रांमधून संवेदनशीलता आणि आत्मभान यांचा सुंदर मिलाफ दिसतो. त्या बदल स्वीकारतात पण स्वतःची ओळख टिकवून ठेवतात.
5. **प्रेम आणि भावनिक प्रामाणिकता:** सुजाता सारखी स्त्री प्रेमात धैर्याने उभी राहते, तर वसुधा नात्यांच्या टिकावासाठी त्याग आणि सहनशीलता दाखवते.
6. **समतेचं भान:** अनिता आणि समीरा या पात्रांमधून समतेचं आणि सहचरत्वाचं मूल्य अधोरेखित होतं. त्या नात्यांमध्ये अधिनायकत्व नव्हे, तर समजुतीच्या आधारावर जगतात.
7. **बंडखोर नव्हे तर विचारशील:** या स्त्रिया समाजाविरोधात बंड करत नाहीत, परंतु समाजाने आखून दिलेल्या चौकटीला विवेकाने प्रश्न विचारतात आणि स्वतःचा मार्ग शोधतात.
8. **जगण्याच्या द्वंदाचा स्वीकार:** काळे यांच्या कथांतील स्त्री जीवनाच्या गोंधळातही स्वतःचा संयम, विवेक आणि भावनिक संतुलन टिकवून ठेवते.

'मनाची अभिलाषा' मधील स्त्रीप्रतिमा केवळ महानगरी जीवनाचं प्रतिबिंब नाहीत, तर त्या एक समंजस, मूल्यनिष्ठ आणि आत्मशोध घेणाऱ्या स्त्रीचं जिवंत दर्शन घडवतात. त्या बंडखोरी न करता, भावनिकतेला न गमावता, आपल्या अस्तित्वाचा अर्थ शोधतात. त्यामुळे ही स्त्री केवळ शहरी नव्हे, तर समकालीन मराठी कथा साहित्यातील एक सशक्त आणि विचारशील प्रतिमा ठरते.

समारोप:

'मनाची अभिलाषा' या कथासंग्रहातील स्त्रिया म्हणजे आधुनिक शहरी जीवनातील नवे मूल्य, नव्या जाणिवा आणि आत्मशोधाचा प्रवास. काळे यांनी महानगरातील स्त्रीचं वास्तव चित्रित करताना तिच्या अंतर्मनातील संघर्षाला आदर दिला आहे. त्यांच्या लेखणीतून स्त्री न बदलली तरी तिची जीवनदृष्टी बदलते, ती आता स्वतःसाठी जगते, पण इतरांप्रतीही संवेदनशील राहते. या संग्रहातील स्त्रीप्रतिमा म्हणजे आधुनिक मराठी साहित्यातील 'संवेदना, विचार आणि आत्मभान' यांचा सुरेख संगम जिथे स्त्री ही केवळ कथा पात्र नाही, तर जीवनाचा केंद्रबिंदू ठरते.

संदर्भग्रंथ

1. काळे, दिनेश. मनाची अभिलाषा. पुणे: पॉप्युलर प्रकाशन, २०२०. पृ. १७५
2. काळे, दिनेश. मनाची अभिलाषा. पुणे: पॉप्युलर प्रकाशन, २०२०. पृ. १२३
3. देशपांडे, शशिकांत. मराठी आधुनिक कथा: स्वरूप आणि प्रवाह. पुणे: मनोविकास प्रकाशन, २०१२.
4. जोगळेकर, सुलभा. स्त्री: नव्या वाटेवर. औरंगाबाद: सारस्वत प्रकाशन, २००९.
5. पाटील, अंजली. स्त्री-पुरुष नात्यांची समीक्षा: मराठी साहित्यातील अभ्यास. मुंबई: ग्रंथाली, २०१६.
6. कुलकर्णी, माधुरी. "महानगरी कथा आणि स्त्रीप्रतिमा: एक अभ्यास." साहित्य अकादमी जर्नल, अंक १८, २०१८, पृ. ३२-४०.
7. जोशी, संजीवनी. स्त्री-लेखनाची नवी दिशा. पुणे: पद्मगंधा प्रकाशन, २०१४.
8. पेंडसे, शारदा. आधुनिक कथा आणि स्त्री जीवन. नागपूर: रवींद्र प्रकाशन, २०१५.